

Procesplan van aanpak
Eikenprocessierups (EPR) - lange termijn

Het Procesplan van aanpak Eikenprocessierups (EPR) - lange termijn betreft een additioneel deel van het in april 2020 door GS vastgestelde Plan van Aanpak beheersen Eikenprocessierups EPR.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
1.1 Lange termijn doel	3
1.2. Van bestrijden naar beheersen	3
1.3 De eerste fase van de lange termijn	4
2 Risicokaart.....	5
3 Dagelijks beheer.....	5
4 Enquête.....	5
5 Strategie	6
5.1 Geleerde lessen	6
6 PLAN DO CHECK ACT methode	7
6.1 PLAN	7
6.2 DO	7
6.3 CHECK: evaluatie en administratie	8
6.4 ACT	9
7 Communicatie	9
8 Overlegstructuren	10
9 Gezondheid	11
10 Innovatie	11
11 Juridisch kader 2020	12
12 Financiën	12
13 Inzet van mensen.....	13
14 Risicomanagement.....	13
14.1 Kanttekeningen.....	14
15 Voortschrijdend Meerjaren Uitvoerings Programma MUP	14

1 Inleiding

De afgelopen periode is binnen de provincie Noord-Brabant de coördinerende rol voor de aanpak van de Eikenprocessierups (EPR) in Brabant overgenomen van de GGD. Binnen de provincie is een integrale organisatie opgezet over de Programma's Milieu & Energie, Multimodale Bereikbaarheid, Natuur, Innovatieve Samenwerking en de Eenheid Communicatie. De samenwerking met de GGD is zo georganiseerd dat zij als actief adviserend lid aan het Team EPR deelneemt.

In aanloop naar het seizoen 2020 is een Plan van Aanpak EPR opgesteld dat een belangrijk uitgangspunt en een duidelijk doel kende voor de korte termijn. Er ontbrak echter nog een Lange Termijnperspectief. Daar geven wij in dit hoofdstuk vorm aan.

1.1 Lange termijn doel

Het doel is dat de Brabantse natuur en de ecosystemen, dus ook die rondom eiken op de provinciale eigendommen, weer in balans komen. Als ecosystemen in balans zijn, dan is de natuur zelfregulerend en als geheel zelf in staat om de last van een plaag, zoals bijvoorbeeld te veel eikenprocessierupsen, te beheersen. Met het oppakken van deze filosofie is bij de aanpak van EPR vanaf het seizoen 2017 een begin gemaakt. Kern is om de natuur zo veel mogelijk te stimuleren en haar gang te laten gaan.

Natuur met een brede biodiversiteit en dus het voorkomen van veel soorten binnen goed functionerende ecosystemen, is de basis voor een natuurlijke aanpak. In deze aanpak is het voor de beheersing van de EPR essentieel dat wordt ingezet op het stimuleren van natuurlijke vijanden, iets wat vanzelf gebeurt als we onze natuur en ons landschap 'op orde' hebben. De natuur haar werk laten doen is goed voor de biodiversiteit, het milieu en voor de gezondheid van mensen en dieren. Natuurlijke vijanden van de EPR zijn bijvoorbeeld vogels, sluipwespen, sluipvliegen en kevers. Zij kunnen veel sneller en specifiekere reageren op een overvloed aan rupsen en vlinders (= voor hen een overvloed aan voedsel) dan dat de mens dat kan. Herstellen van dat natuurlijke evenwicht vraagt een lange termijn aanpak en brengt op termijn een meer structurele en daardoor ook goedkopere oplossing. Niet alleen voor EPR, maar ook voor veel andere welzijnsopgaven van mens en dier.

In de Brabantse Omgevingsvisie streven we ernaar om per 2030 onze 'basis op orde' te hebben. Dit geldt dus ook voor de aan- of afwezigheid van EPR in 2030 of, indien mogelijk, eerder. De basis op orde vraagt voor EPR een gezonde bodem, goede waterkwaliteit, waardoor bomen meer weerstand hebben, en een groot netwerk van leefgebieden voor planten, insecten en vogels. Het vervangen van ongezonde eiken door andere inlandse soorten kan daarbij ook helpen. Niet alleen in onze natuurgebieden en bermen, maar eigenlijk overal in Brabant. Dus ook in onze agrarische gebieden, die veel bossen en lanen omringen.

1.2. Van bestrijden naar beheersen

De kern van de lange-termijnaanpak is het overschakelen van bestrijden naar beheersen. Het gaat daarbij om het geleidelijk of direct uifaseren van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en na enige tijd ook van het uifaseren van het in het begin aanbrengen van natuurlijke vijanden zoals nematoden of een bacteriepreparaat. Bestrijdingsmiddelen doden niet alleen de EPR maar ook veel andere rupsen en insecten die op de boom voorkomen. En vervolgens alle soorten die die rupsen proberen te eten. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen is in geval van overlast wel snel en effectief, maar past niet in de algemene strategie van Brabant waarin we mens, natuur en milieu in balans willen laten zijn.

De chemisch-preventieve fase (het bestrijden) zal daarmee komen te vervallen en worden vervangen door curatieve¹ maatregelen (beheersen).

1.3 De eerste fase van de lange termijn

In de eerste fase van de lange termijn (transitie), streven we naar het afbouwen van bestrijdingsmaatregelen, die worden vervangen door een zelfregulerende natuur en biodiversiteit. Op deze wijze kunnen we ook geleidelijk leren inspelen op het veranderende klimaat en hogere temperaturen, wat ongunstig is voor het voorkomen van EPR.

Door het gebruik van de bestrijdingsmiddelen steeds verder af te bouwen en het bermbeheer en de biodiversiteit te monitoren, leren we over de effecten van onze aanpak. Wij doen dit door het gebruik van een beslismodel gebaseerd op een door ons ontwikkelde risicokaart. Hiermee wordt jaarlijks bepaald wat we waar gaan inzetten om de EPR te verminderen.

Daarnaast maken we gebruik van inschakeling van wetenschappelijke instellingen (WUR), het landelijk Kennisplatform Processierups en voor handen zijnde innovaties (bijv. voorspellingsmodellen). Op basis hiervan willen we uiteindelijk komen tot een volledige reductie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen, optimalisatie van de biodiversiteit en natuurherstel en waar mogelijk reductie van jaarlijkse kosten. De transitiefase betreft het begin van de lange termijn aanpak.

De kunstmatige inzet van natuurlijke vijanden door de mens lijkt vanuit ecologisch perspectief ook niet ideaal, maar deze inzet is minder slecht voor de omgeving dan chemische bestrijdingsmiddelen en kan voor de tussenfase van de midden-lange-termijn een oplossing bieden bij de bestrijding van EPR. Wij streven in deze fase al naar het afbouwen van bestrijdingsmaatregelen, die langzaam worden vervangen door een zelfregulerende natuur en biodiversiteit. Dit is mede een gevolg van een ander bermbeheer en de acties die binnen het Brabantse natuurbeleid zijn ingezet om de basis op orde te hebben (Omgevingsvisie). Dat wil zeggen dat we in de tussentijd onze leefomgeving zo inrichten, dat de soorten behorend bij onze ecosystemen, weer talrijk kunnen voorkomen en natuurlijke processen weer in balans komen. Te beginnen bij de (weg-)bermen waarin vaak eiken staan. Verbreding van bermen (in eigendom, of met naastgelegen gronden) kan per direct worden overwogen om meer effect op ecosystemen te krijgen.

De provincie heeft buiten het provinciale wegen-, fietspadennet met bijbehorende bermen ook andere eigendommen. Het gaat daarbij om gronden die door de provincie zijn aangekocht van agrariërs waar bijvoorbeeld nieuwe natuur op wordt gerealiseerd of gronden waarvan de provincie het voornemen heeft die te verkopen aan burgers, bedrijven, agrariërs, natuurorganisaties etc. Het gaat om een substantieel aantal hectares waarop echter weinig eiken staan en waar weinig meldingen van EPR overlast op komen. Dit aantal is te verwaarlozen (1 à 2 per jaar). Omdat deze niet op onze risicokaart voorkomen zal hier niet worden ingegrepen.

¹ Curatieve bestrijding houdt in dat de nesten worden opgezogen of weggeplukt. Het verzamelde materiaal moet op een speciale manier worden vernietigd. Gemeenten en andere beheerders voeren inspecties uit om te zien waar de nesten zich bevinden. Vaak worden plekken met veel risico's voor overlast (zoals parken en kinderspeelplaatsen) een paar keer geïnspecteerd. De zichtbaar groter wordende nesten geven dan de aanwezigheid van processierupsen aan. Het verwijderen van nesten gebeurt door specialisten en is gekoppeld aan voorzorgsmaatregelen.

2 Risicokaart

Omdat we als PNB op weg naar natuurherstel zo min mogelijk willen ingrijpen, doen we dit slechts daar waar de volksgezondheid in gevaar komt. Om deze locaties goed te kunnen bepalen wordt hiervoor een tool ontwikkeld waarmee de risicogebieden t.a.v. de gezondheid in kaart worden gebracht.

Deze tool kan vormgegeven worden in een risicokaart met daarop de risicovolle locaties. Deze locaties worden bepaald op basis van diverse data. Denk hierbij aan locaties waar eiken staan op provinciale eigendommen in de nabijheid van plekken waar veel mensen bewegen of verblijven zoals bushaltes, evenementen, woningen, verzorgingshuizen, kinderdagverblijven en/of drukke fietspaden. Wij houden hier hoofdstuk 5 van de risicoanalyse tabel 3 van de Leidraad Beheersing EPR (Kennisplatform Processierups) als richtlijn.

De risicokaart vormt de basis voor de beslisboom vanuit waar elk jaar ons Uitvoeringsplan voor dat jaar wordt bepaald. In 2021 maken we een begin met de risicokaart op basis van beschikbare informatie. Na deze eerste versie bouwen we eraan verder. De verwachting is nu dat deze voor seizoen 2022 ontwikkeld is.

3 Dagelijks beheer

De onderhoudsaannemer van de provincie heeft de opdracht om uitvoering te geven aan de bestrijding van de EPR. Dit wordt gedaan o.b.v. de opdracht die het provinciale Assetmanagement geeft.

Elk jaar wordt in overleg met de themabeheerder groen (assetmanagement) een opdracht gegeven aan de aannemer waarbinnen de EPR bestreden wordt. In voorgaande jaren zijn bestrijdingslocaties bepaald op basis van uitvoeringsgegevens van het curatief bestrijden: hoeveel/ hoe lang is er op de locatie bestreden en op basis van meldingen (waar en aantal).

Er is geen onderzoek gedaan naar de 'waarde' van meldingen. Betreft het bijvoorbeeld een melding waar gezondheid in gevaar komt of is het een melding om de overheid te helpen de nesten te lokaliseren? Hierdoor bestaat de kans dat we met de huidige methode ingrijpen waar de volksgezondheid wellicht niet in gevaar was.

Elk jaar maakt de aannemer een plan hoe dagelijks om te gaan met EPR. Deze actie zal jaarlijks in het MUP worden vermeld.

4 Enquête

Het is van belang om steeds meer te weten te komen over de waarde van meldingen zodat de risicokaart jaarlijks bijgesteld kan worden waar nodig. Dit kan jaarlijks d.m.v. een enquête onder de melders. Daarin kan gevraagd worden naar de aard van de melding (wat en waarom), maar ook naar de informatiebehoefte over de EPR. Dat levert relevante informatie op waarmee de risicokaart en de communicatiestrategie aangepast kunnen worden.

5 Strategie

Op basis van de ervaring van afgelopen jaren is het advies om zo snel als mogelijk over te stappen op het principe om helemaal niet meer preventief te bestrijden en de natuur overal haar gang te laten gaan met het herstellen van de balans.

Alleen in geval van overlast op basis van de SMART te formuleren criteria op de risicokaart wordt nog curatief ingegrepen als de noodzaak hiertoe zich aandient. Opdracht hiervoor komt van het programma Multimodale Bereikbaarheid/ Assetmanagement. Totdat de risicokaart helemaal klaar is zullen we handmatig meer gebieden aanwijzen waarin we alleen beheersen en niet meer bestrijden.

Brabantse aanpak eikenprocessierups en de landelijke aanpak

De Brabantse aanpak van de eikenprocessierups (EPR) is gericht op het aanpakken van de oorzaak van de overlast. Maatregelen zijn gericht op de oorzaak en hebben effect zonder ingrijpen van de mens. Wij denken daarbij dus vanuit de natuur als 'hulp in het beheer'. Bovendien baseren wij het beheer bewust op goed onderbouwde en betrouwbare data.

Het verschil in aanpak tussen de provincie en het kennisplatform is vooral in de uitvoering en beleidsmatige keuzes. Het Kennisplatform ontsluit kennis en expertise voor eenieder. Als provincie hebben wij een soortgelijke rol in de regio. Wij zijn ook nauw betrokken bij de organisatie van de bestrijding en beheersing. En maken daarin een expliciete keuze: natuurlijke plaagbeheersing. Dat doet het platform niet.

Wij kunnen elkaar versterken en efficiënter werken aan beide kanten door kennis deling, uitwisselen en ontwikkelen, samen optrekken bij communicatie (krachten bundelen) en het gebruik maken van elkaars expertise, bijvoorbeeld bij de monitoring.

5.1 Geleerde lessen

De afgelopen jaren is al een aantal belangrijke lessen geleerd, te weten:

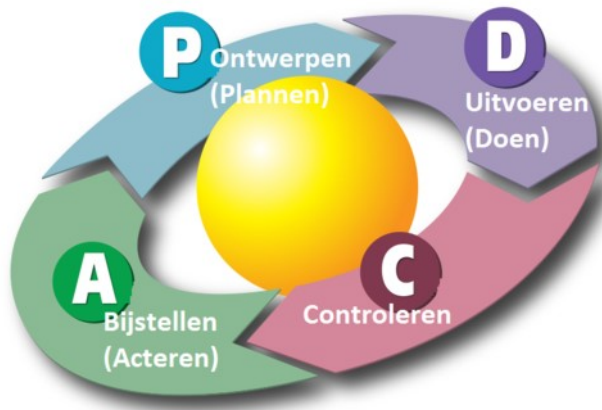
1. De provincie Noord-Brabant bestrijdt nu 20 jaar (preventief en curatief) en dat heeft niet geleid tot een positief effect. Sterker, de plaagdruk neemt alleen maar toe;
2. De ontwikkeling van de EPR is veranderd van het uitkomen van eitjes binnen 1 week naar een periode van uitkomen binnen 2 tot 4 weken. De EPR past zich aan de bestrijding aan;
3. Op ca. 2/3 van de locaties waar preventief bestreden is, is alsnog ook curatief bestreden. Dit was in 2020 ongeveer gelijk aan 2019;
4. Jaarlijks werkt de aannemer het beste met een scherp omschreven kader en opdracht van hetgeen hij moet doen en bereiken.

6 PLAN DO CHECK ACT methode

Dit plan wordt vormgegeven volgens de Plan-Do-Check-Act-methodiek.

6.1 PLAN

Om preventief bestrijden te stoppen en het curatief bestrijden alleen toe te passen op risicolocaties is een plan nodig waar de balans in de natuur zich kan gaan herstellen.



Deze beschrijving van de lange termijn betreft het gedeelte PLAN.

6.2 DO

Het stimuleren van natuurlijke vijanden EPR door een berm zo in te richten en te onderhouden dat er ruim voldoende specifieke flora (waar kan de natuurlijke vijand leven en zich voortplanten) en fauna (stimuleren van dat wat de natuurlijke vijand eet naast de EPR) aanwezig is. Voor de bermen wordt in 2021 gewerkt aan een Bermennota om van daaruit spoedig over te gaan op een – ook voor EPR – passende inrichting van de provinciale bermen. In het MUP staat een actie opgenomen om voor de biodiversiteit en het natuurherstel een voorstel te doen.

Op dit moment lopen er een aantal (externe) pilots die deze nieuwe aanpak als uitgangspunt hanteren:

1. LIFE

Europese pilot m.b.t. beheermethodes van de EPR die getest, geëvalueerd en gedemonstreerd worden. In samenwerking met Vlaanderen, provincies Gelderland, Noord-Brabant, Gemeente Sittard-Geleen en INBO². De pilots bestaan uit het natrekken van mezen met mezenkastjes, aangepast bermbeheer en kweken poppenrover en uitzetten daarvan.

2. Extra Florale Nectaria

Aanpassen bermbeheer en inrichten van de bermen met beplanting op diverse locaties op verschillende manieren ter stimulering van de natuurlijke vijand van de EPR.

Er zal in kaart gebracht worden wat de verschillende pilots (willen) bereiken, wat het doel is van de pilot en wat het effect is op de EPR (biodiversiteit) van de verschillende pilots. Een plan voor zowel biodiversiteit als voor natuurherstel zal gemaakt worden vanuit de pijler natuur.

² INBO: Instituut voor Natuur- en Bos Onderzoek (BE)

Voor de dagelijkse activiteiten op het gebied van noodzakelijk ingrijpen op de EPR is de dagelijks beheer/ onderhoudsaannemer aan zet. Hiervoor krijgt hij een aparte opdracht van PNB. De aannemer levert op basis van de opdracht elk jaar in maart een 'Beheerplan EPR' op. De aannemer werkt binnen de afgesproken kaders van veilig werken en de noodzakelijke veiligheid op de Brabantse wegen (i.r.t. afzettingen bijvoorbeeld). Wat de aannemer o.a. doet in zijn dagelijkse activiteiten is het zogenaamde gefaseerd maaien. Normaal wordt de hele vegetatie gemaaid in een maaibeurt. Nu wordt dit in diverse stroken gedaan. We maaien om de groei van flora en fauna niet te onderbreken maar zoveel mogelijk te stimuleren.

6.3 CHECK: evaluatie en administratie

Om bij te kunnen sturen op het bestrijden/beheersen van de EPR en de communicatie is monitoring van belang.

Jaarlijks wordt met de onderhoudsaannemer het seizoen en de aanpak geëvalueerd.

- Op welke locaties is de EPR toegenomen dan wel afgenomen?
- Wat is de stand van zaken m.b.t. beheersen (hoeveel is de flora/ fauna toegenomen c.q. afgenomen in relatie tot EPR)?

De evaluatie van seizoen 2020 leerde ons:

- Er is in 2020 preventief bestreden op vooraf bepaalde locaties conform het 'Beheerplan EPR', opgesteld door de aannemer (i.s.m. PNB). Het aantal kilometers preventieve bestrijding is in 2020 met 35.9% afgenomen ten opzichte van 2019;
- Er is niet preventief of curatief bestreden op beheer- en/of proeflocaties;
- Op ca 2/3 van de locaties waar preventief bestreden is, is als nog ook nog curatief bestreden. Dit was in 2020 ongeveer gelijk aan 2019;
- Het aantal meldingen in 2020 (245) is nagenoeg hetzelfde aantal als in 2019 (250).

- Evalueren van meldingen. Wat is de waarde van een melding? Met welk doel wordt een melding gemaakt? Is was er een risico voor de volksgezondheid?
- Waar is preventief bestreden, en waar is curatief?

Monitoring

Daarnaast is het monitoren belangrijk om het Lange Termijnplan bij te kunnen sturen, om aan te geven wat het resultaat is van wat we doen en ten aanzien van communicatie en natuurherstel om te kunnen laten zien wat de effecten zijn.

Vanuit duurzaamheid en het OPC-contract wordt momenteel bekeken welk monitoringssysteem ten aanzien van de biodiversiteit het meest geschikt is. Om de beheersing goed te kunnen volgen moet er tevens een monitoringstool beschikbaar komen.

Eind 2020 is er een actief samenwerkingsverband gestart tussen Bureau VAA Data Works, studenten van de HAS Hogeschool, gemeenten en de provincie (CIO-office) met als doel om een voorspellingsmodel Eikenprocessierups te ontwikkelen en verder uit te werken. In een eerste stap wordt inzicht verworven dat gebruikt kan worden in de communicatie met de verschillende stakeholders. De

studenten van de HAS hebben de eerste fase afgerond met het opzetten van een concept Platform Eikenprocessierups.

Het model zal inzicht moeten geven in de EPR-ontwikkeling op basis van verzamelde data over het effect van bestrijdingsacties, gezondheid, ecologische effecten en kosten. Vanuit de inzage kan in vervolgstappen toegewerkt worden naar situatie van beheersen van de EPR. De basisinzichten uit de diverse verzamelde en bewerkte data kunnen daarbij aan allerlei partijen handelingsperspectief bieden, mogelijk in de vorm van een voorspellingsmodel. Streven is dat de data jaarlijks door partijen online worden aangevuld. Het landelijk Kennisplatform Processierups volgt de ontwikkeling met belangstelling.

6.4 ACT

Op basis van het geleerde, de effecten, innovaties, kennis delen en de communicatiestrategie zal er jaarlijks worden bijgestuurd en zullen de jaarlijkse te nemen acties opnieuw vermeld worden in een voortschrijdend Meerjaren Uitvoerings Programma MUP.

7 Communicatie

Communicatie blijft een van de belangrijkste pijlers in de aanpak van de EPR.

In aansluiting op de strategie om volledig over te gaan op beheersen en biodiversiteit, zal de communicatiestrategie richting de inwoners ook steeds meer gaan van informeren en verwachtingsmanagement naar informeren en bieden van handelingsperspectief. Met als doel dat inwoners weten wat te doen om te voorkomen dat ze in aanraking komen met de eikenprocessierups en ook wat ze moeten doen als ze gezondheidsklachten hebben als gevolg van de eikenprocessierups. Daarbij wordt uitdrukkelijk benoemd dat de eikenprocessierups een onderdeel is van het ecosysteem, net zoals bijvoorbeeld muggen, wespen of teken dat zijn. De verwachting is dat de rups onderdeel wordt van onze leefomgeving: bestrijden is geen oplossing meer voor de lange termijn om de overlast van de EPR te verminderen.

Voor de communicatie met verschillende stakeholders en doelgroepen worden niet alleen de bestaande communicatiekanalen en -middelen van de provincie (en samenwerkingspartners) ingezet, maar ook nieuwe communicatiemiddelen ontwikkeld. Op basis van monitoring van de meldingen en de ontwikkeling van de EPR kan de frequentie of inhoud van communicatie zo nodig opgeschaald en aangepast worden.

De provincie neemt binnen Brabant een coördinerende rol op zich. Dat betekent ook voor communicatie dat de provincie een coördinerende rol neemt richting de gemeenten en terreinbeheerders. Belangrijke doelstellingen daarin zijn faciliteren en stimuleren van kennisuitwisseling en coördineren van communicatie-uitingen richting de inwoners van Brabant.

Daarvoor kan gedacht worden aan de inzet van een aantal communicatiemiddelen. Hieronder volgt een overzicht van de middelen waaraan gedacht kan worden. Jaarlijks wordt een communicatieplanning gemaakt, zodat gericht ingespeeld kan worden op actuele communicatiebehoefte en ontwikkelingen.

- Gedurende het eikenprocessierupsseizoen wordt het provinciebestuur op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.
- Interne communicatie vindt vooral plaats via het provinciale sociaal intranet BrainS. Afhankelijk van mate van betrokkenheid van collega's uit andere Programma's kunnen andere middelen ingezet worden.
- De provincie organiseert twee keer per jaar een kennissessie waarin de in Brabant actieve partijen ervaringen kunnen delen en antwoorden kunnen vinden op de vragen die zij hebben. Focus hier ligt op overheidsorganisatie en niet zo zeer op commerciële organisaties. Tenzij het wenselijk is om dergelijke partijen kennis in te laten brengen.
- In overleg met de provincies Overijssel, Gelderland, het Kennisplatform Processierups en WUR worden synergievoordelen gezocht om o.a. leidraden, monitoring/ dataplatform en ook communicatie-uitingen meer op elkaar af te stemmen, zowel wat betreft inhoud als timing, en te standaardiseren. Voorkomen moet worden dat gemeenten vanuit te veel kanten informatie over het beheersen van de EPR ontvangen.
- Aan de hand van de projectvoortgang LIFE wordt afgestemd welke communicatiekansen zich voor Noord-Brabant aandienen om te benutten.
- Met een frequente nieuwsbrief worden gemeenten, terreinbeheerders over de projectvoortgang geïnformeerd. Daarnaast worden tips en suggesties meegenomen, waarbij gebruik wordt gemaakt van beschikbare informatie bij o.a. Kennisplatform Processierups.
- De provinciale webpagina fungeert als centraal informatiepunt over de Brabantse aanpak van beheersen. Daarbij wordt een koppeling gemaakt naar het dataplatform dat in de eerste helft van 2021 wordt gelanceerd.

Waar nodig worden nieuwe communicatiemiddelen ontwikkeld. Alvorens daartoe over te gaan wordt nagegaan in hoeverre bestaand materiaal van bijv. WUR, RIVM en Kennisplatform Processierups, GGD-en ingezet kan worden. Voor volksgezondheidsklachten kan er ook verwezen worden naar [Thuisarts.nl](https://thuisarts.nl)

8 Overlegstructuren

Binnen de structuur die is opgezet voor de integrale aanpak voor de EPR wordt ook de aanpak op langere termijn georganiseerd.

Regiegroep

In de regiegroep hebben de 4 programmamanagers zitting van de integraal betrokken Programma's Milieu & Energie, Multimodale Bereikbaarheid, Natuur en Innovatieve Samenwerking. De regiegroep behartigt de grote lijn, neemt besluiten over voorgelegde kwesties en organiseert middelen voor organisatie en acties.

Integraal team EPR

De onderwerpen zijn belegd bij de coördinerende deelnemer in het integraal team EPR. In het EPR-seizoen komt dit team wekelijks bijeen. Buiten het seizoen is de frequentie lager. In deze groep komen mensen uit de werkvelden gezondheid, communicatie, natuur en infrastructuur en de GGD samen.

- De projectmanager wordt geleverd door Programma Milieu & Energie en ontfermt zich over coördinatie binnen Brabant, de structuur aanpak EPR, de voortgang over de acties en projecten, samenwerking in- en extern en innovatie. Kaders van tijd, geld, menskracht, risico, bestuur en ook bijvoorbeeld juridische vraagstukken horen tevens bij deze rol;

- Natuur behartigt de belangen voor bevorderen biodiversiteit, natuurlijke vijanden en herstel natuur;
- Infrastructuur kent een verdeling tussen de coördinator van het dagelijks beheer en onderhoud (bestrijding) en assetmanagement: waar grijpen we in, hoe wordt dat gedaan, evaluatie en de risicokaart;
- Communicatie in de integrale werkgroep richt zich op de interne en externe communicatie, organisatie en activiteiten;
- De GGD is als externe organisatie een actieve, adviserende en welkome deelnemer in het integrale werkgroep overleg;
- In de reguliere agenda van dit overleg komen de hierboven genoemde onderwerpen en acties rond het MUP steeds terug.

Sub-werkgroepen

Voor diepere uitwerking is een aantal subgroepen actief: Communicatie, Beheer & Onderhoud en een nog te organiseren sub-werkgroep Innovatie. Tussenresultaten, producten en door te hakken knopen komen uit deze subgroepen op de agenda van de coördinerende integrale werkgroep. Door te hakken knopen en voortgang brengt deze groep o.l.v. de projectmanager naar de regiegroep.

9 Gezondheid

De GGD blijft als gezondheidsexpert adviseur en partner voor de provincie voor het onderwerp Eikenprocessierups en is lid van het provinciaal team EPR. Via het landelijke kennisplatform Processierups wordt nieuwe kennis opgedaan over effecten op gezondheid. Denk hierbij aan samenwerking versterken op het vlak van publieksvoorlichting en patiënten informatie, medisch inhoudelijke herziening leidraad beheersing eikenprocessierups en het verzamelen en analyseren van gezondheidsdata.

Wanneer er wordt overgegaan van bestrijden naar beheersen van EPR, is het belangrijk dat de volksgezondheid geen extra overlast gaat ondervinden bij deze omschakeling. Om deze omschakeling vloeiend te laten verlopen is er in 2020 door de GGD een document met gezondheidscriteria als hulpmiddel opgesteld. Dit document geeft aanknopingspunten op welke manier deze omschakeling invulling kan krijgen en waardoor de kans op gezondheidsklachten wordt beperkt.

De GGD kan binnen haar gezondheidsnetwerk de relevante gezondheidsdata opvragen voor Brabant om zo de impact op de gezondheid te volgen. Ook kunnen er proactief signalen over de volksgezondheid uit de samenleving worden opgepikt en daarop te acteren.

10 Innovatie

Het lange termijnperspectief biedt ruimte voor de ontwikkeling van slimme en mogelijk kansrijke innovaties om de transitie van bestrijden naar beheersen te bevorderen. Deze worden in beeld gebracht en onderzocht in een samenwerking met organisaties, burgers, de verschillende overheden, onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven. Het lopende onderzoek naar een voorspellingsmodel EPR waar HAS in samenwerking met het bedrijfsleven en gemeenten op basis van bestaande en nieuwe EPR-data is daarvoor een mooi voorbeeld. Uit dit onderzoek komen een aantal nader uit te werken innovaties. Door de coördinerende provinciale functie heeft de gemeente Tilburg haar parallel initiatief voor de ontwikkeling van ook een voorspellingsmodel gelinkt aan het initiatief van de HAS.

Ontwikkelingen op innovatief gebied rondom alle mogelijk denkbare onderwerpen rond de EPR worden gevolgd. Er zijn diverse samenwerkingen op dit gebied acties met opleidingen en relevante organisaties zoals de HAS, WUR, AVANS, Dutch Design Foundation DDF, bedrijven, andere provincies.

Voorbeelden van innovaties EPR

Gedurende dit proces van beheersen van de EPR zijn er verschillende ideeën voor innovaties genoemd. Een aantal voorbeelden staan hieronder. Door een sub werkgroep Innovatie EPR te organiseren, kunnen deze mogelijke innovaties verder worden onderbouwd en met een voorstel aan de Regiegroep worden voorgelegd om mogelijk uitgevoerd te worden.

- Uniforme hantering van taal, indicatoren, begrippen
- Kennisontwikkeling breed bevorderen en input voor lange termijn;
- Data vergaren van gemeenten, publiek, bedrijven volgens een uniform systeem
- Handelingsperspectief burger vergroten
- Betrokkenheid burger en partijen stroomlijnen
- Slim monitoren Biodiversiteit
- Gezamenlijk uitvoeren van proeven en projecten en hier kennis mee vergaren;
- Kennis toegankelijk maken, met name middels de juiste verwijzingen naar kennis die er al is en kennis opdoen over de invloed op de volksgezondheid, op beheersgebied,
- Effectieve kennisdeling
- Wijze van communiceren
- Voorspellingsmodellen bouwen
- Samenwerking met burger, gemeenten, bedrijven etc.
- GEO-data

11 Juridisch kader 2020

Als iemand schade lijdt en die wil verhalen, wie is er dan aansprakelijk en hoe zit dat wettelijk in elkaar? Dit is een voorbeeld van de complexe vragen waarmee de provincie te maken kan krijgen. Begin december publiceerde het Kennisplatform juridisch kader inzake de processierups. Een lijvig overzicht waarin op allerlei juridische zaken rond EPR wordt ingegaan, van zorgplicht tot aansprakelijkheid. Het document is speciaal geschreven voor lokale overheden en bestuurders (waaronder ook eigenaren of beheerders van recreatieterreinen). Zij kunnen immers allen te maken krijgen met schadeclaims, of vragen van bewoners of recreanten. De provincie Noord-Brabant ondersteunde dit proces juridisch en financieel.

12 Financiën

Voor de voorgestelde strategie zijn middelen nodig. Het voortschrijdend Meerjaren Uitvoerings Programma MUP EPR geeft inzicht in de jaarlijkse te verwachten uitgaven en activiteiten voor het dan komende jaar. Elk jaar is het de bedoeling om in het eerste kwartaal van het jaar een overzicht aan de Regiegroep voor te leggen ter vaststelling van de acties en de benodigde financiën.

13 Inzet van mensen

Van de Programma's Milieu & Energie, Multimodale Bereikbaarheid en Natuur zijn mensen nodig die meedraaien in de EPR-opgave. Hiertoe behoort ook de inzet van de Eenheid Communicatie, het dagelijkse Beheer & Onderhoudsteam en de aannemer. Dit betreft per programma een gemiddelde inzet van 6 uur per week.

14 Risicomanagement

Evaluatie van chemisch bestrijden leidt tot nog toe nog niet tot een beheersing en vermindering van de plaagdruk EPR

Bestrijding heeft de laatste decennia geen effect gehad op de vermindering van de EPR in Nederland. In tegendeel lijkt het zelfs, de EPR lijkt zich aan te passen aan de bestrijding. Entomologen adviseren om juist in te zetten op natuurherstel, biodiversiteit en natuurlijke vijanden voor een beter resultaat. Wij zien landelijk ook beweging ontstaan in deze natuurlijke benadering van de EPR. De bakermat hiervoor ligt bij de GGD in Brabant, de provincie Noord-Brabant en ons internationaal samenwerkingsverband met LIFE.

De kern van de lange-termijnaanpak is het overschakelen van bestrijden naar beheersen waarbij de aanpak goed is voor natuur, biodiversiteit en natuurlijke vijanden van de EPR en is daarmee goed voor mens, dier en Brabant.

Insteek is om de natuur zo veel mogelijk te stimuleren en haar gang te laten gaan. In deze aanpak is het voor de beheersing van de EPR essentieel dat in eerste instantie wordt ingezet op de natuur een handje te helpen in het stimuleren van natuurlijke vijanden. De natuur haar werk laten doen is goed voor de biodiversiteit, het milieu en voor de gezondheid van mensen en dieren. Natuurlijke vijanden gedijen vanzelf als we onze natuur en ons landschap 'op orde' hebben. De plaagdruk zal dan minder zijn.

Om te komen tot de lange termijn doelen is een transitiefase nodig. In die fase wordt middels een Meerjaren Uitvoeringsprogramma (MUP) steeds aan concrete acties gewerkt. Een paar voorbeelden:

- Komend jaar staat de visie en aanpak op een groen landschap met natuurlijke dooradering en bermen op de agenda;
- het maken van een risicokaart die helpt de juiste keuzes te maken in het afbouwen van bestrijden;
- het maken van een monitoringstool die helpt bij de sturing en het meten van de effectiviteit van de aanpak.
-

De lange termijn aanpak is tot stand gekomen op kennis en advies van en in samenwerking met entomologen, het landelijk Kennisplatform Processierups (waaronder de Wageningen University Research WUR), andere provincies, wegbeheerders en internationale contacten (LIFE-project).

De aanpak levert naar verwachting uiteindelijk minder kosten voor de provincie op. Zodra we meer inzicht vergaard hebben over de mate waarin, melden we dit terug. De ingezette aanpak in Brabant lijkt een goed resultaat te hebben. In [de pers](#) is ook te zien dat diverse andere partijen dit pad gaan volgen.

14.1 Kanttekeningen

Er blijven gezondheidsrisico's

Rekening houden met inzichten van de wetenschap dat de EPR nooit helemaal zal verdwijnen maar een vast onderdeel uit zal maken van het maatschappelijk leven, zoals de teek, de wesp of de mug. Er blijven met elke aanpak echter gezondheidsrisico's;

Proefondervindelijk wijzer worden

Er is geen blauwdruk met heldere acties die gegarandeerd 100% werkzaam zijn. Een deel blijft dus: proefondervindelijk wijzer worden.

15 Voortschrijdend Meerjaren Uitvoerings Programma MUP

Het voortschrijdend Meerjaren Uitvoerings Programma MUP geeft aan voor de komende seizoenen welke acties er moeten worden verricht. Gedurende de komende jaren komen daar projecten bij en wordt dit programma nauwkeurig bijgehouden door de initiatiefnemer van het project. De projecten die gedaan zijn worden afgevinkt als uitgevoerd met een korte resultaatsbeschrijving. Zo kun je gemakkelijk plannen hoeveel geld er nodig is voor het komende seizoen. Ook maak je voor iedereen inzichtelijk wat er gaat gebeuren en is gebeurd in dit programma.

Per project wordt een financiële verdeelsleutel opgesteld over de interne programma's en eventuele externe partijen. Zo kan elk programma anticiperen qua tijd, financiën en planning. Kort door de bocht betekent het dat als alle projecten zijn uitgevoerd, dus het beheersingssysteem voor de EPR gereed is, het project 'Van Bestrijden naar Beheersen' kan worden afgesloten en geïntegreerd in de lopende programma's.